

Szívekkel vésett fa Győrffy Ákos
Havazás Amiens-ben
Magvető, Bp., 2010.

Havazás Amiens-ben, mondja Győrffy Ákos negyedik verseskötetének címe. A védőborítón egy régi francia kalendárium festménye: havas falusi táj. A hó itt már nem hull. A képen az eredményt látjuk, azt, aminek a kötet elébe megy. Győrffyt nem az érdekli, ami van, hanem az, hogy ami van, annak mi a talaja, az eredete. Érzékenysége metafizikus. Amikor a könyvet kézbe vesszük, még nem tudjuk, hogy az a havazás, amiről itt szó van, ráadásul nem is a hó dolga. A kötet címadó versében a végtelen havazás maga az evilág. Ezen a kavargó, mindent beborító fehérségen kell átkelni az élet mélyebb színeiért.

Előrebocsátott, szerkezeten kívüli verssel indul a könyv: *Védőbeszéd* a címe. Mint ilyen, ez jelöli ki azt a szemléleti horizontot, amelyen a kötetegész megjelenik. Ez a védőbeszéd egy olyan ember logosza (megmagyarázom: *logosz* mondást, beszélyt, de értelmet, törvényt, létszabályt is jelent), aki már látja, hogy merre kell élni, de még nem arra él.

„Van még két vagy három életem ezen kívül, amiből most beszélek ki. A két vagy három másik életem helyszínei és viszonyai sokkal egyszerűbbek és letisztultabbak, mint ezé a – jobb híján nevezük így – saját életemé. (...)”

Hogy ezt az életemet kénytelen vagyok valóságnak tekinteni, míg azokat fantáziáknak, csak a saját gyengeségem jele.”

A lét láthatatlan bírāja előtt a vádlott úgy védekezik, ahogy tud: látja ő, hogy mi a helyzet, de hát az ember nem kap ambróziát a McDonald's-ban.

Lapozunk. Belépünk Győrffy Ákos valamelyik képzelt életébe. Képzéljük azt, hogy a most következő ciklusok mind ilyen életek. Az első a *Távoli arc*. Az arc, amire az emberi lét minden szépsége és szenvedése rárajzolódik, távol, a hegyek mögött, az erdők sűrűjében látható. A létezőnek ahhoz, hogy a létig eljusson (eljutni a létig persze lehetetlen, csak a fantázia-életben nyílik rá mód), el kell tudnia olvasni, mit írnak a kagylók az iszapba, annak az álombéli lányt kell kikérdeznie, meg kell látnia a kőről lefeszített tengericsillag karjainak görbületén a kín geometriáját. Életét olyan áttetszővé kell élnie, hogy bele tudjon költözni egy bükkfába, ahogy a *Terepismertetés III.* című versben megjelenő nő:

„Úgy költözött bele, hogy egyszer nekidőlt a törzsének sírva. Nem tudom pontosan, miért sírt, de a sírás erőssége olyan volt, hogy azóta a bükkfában él. (...)”

Az egész hegyoldalt letarolták, csak ezt az egy fát hagyták meg az erdészek. Tele van véssve szívekkel.”

Az érzékenység: transzparencia. Aki tényleg költő, az elvékonyítja határait, miközben az egész világ határaink megkérgesítéséről zengi ódáit, arról, hogy birtokunkként zárjuk magunkra a hazacipelhető, és lehetőleg mindenre és mindenkire mint hazacipelhetőre gondoljunk. Biztosítsuk azt, ami a miénk, mert másunk nincs, és nem is lesz, amíg élünk; lelkünk legyen raktár, pillantásunk vasbeton.

A létezés-nyitottság ezzel szemben abban áll, hogy az ember úgy tekint a világra, mint André Gide Philoktétésze. A színmű hőse – ahogy Szophoklész tragédiájában is – a hellének csapatával Trójába menet kiköt egy szigeten, hogy áldozzon a helyi szentélyben az isteneknek. De amikor a szentélybe lép, a szent helyet őrző kígyó megmarja a lábát. A seb vérzik, undorítóan büzlik. Philoktétész tíz évig él magányosan Lémnosz szigetén. (Akkor a harcolók érte jönnek, mert jóslatot kapnak, hogy a Philoktétész birtokában levő új nélkül nem győzhetik le a trószokat.) Gide drámájában a szenvedő hős a szigeti magányban megvilágosodik, és így szól: „Mióta nem embereknek beszélek, sokkal szebben fejezem ki magam. (...) Többet ismertem meg így az élet titkaiból, mint amennyire mestereim valaha is tanítottak. (...) A legvégső áttetszőségig szeretnék eljutni, addig, hogy ha cselekedni látsz, hát te magad is érezd a fényt.” Hát valami ilyesmiről van szó. Hogy mi az emberi, az csak a végső áttetszőségben derül ki, amikor az ember már nem őriz semmit, ami örzi.

„Megérkezni addig a pontig, ahonnan körbenézve már biztosan látni, hogy nincs visszaút.”

Ezt mondja a (*nincs*) című Ruysbroek-töredék. És rögtön utána a (*szemmel tart*):

„A tópart, egy hatalmas arc változásai. Szemből nem látni soha, a tekintetét egészen soha. Nem engem néz, ami szemmel tart. A szőlőhegyek közt az ég árnyékrajzai.”

Amikor az ember eljut odáig, hogy elengedi határait, megnyitja magát a határozatlannak, akkor, a létezés eredendő, elengedhetetlen bizonytalanságának terében derül ki, hogy – ahogy Rilke mondja – valaki ezt a hullást óvón tartja.

A Szent Márton-apokrif és a többi keresztény allúzió ellenére azt mondanám: Győrffy Ákos panteista költő, ha el akarnám követni azt a hibát, hogy szellemtörténeti terminusok vasszüzébe zárjam mindazt, ami áttetsző akar lenni. (Nem is akar: hiszen ami akar, az tömbösödik.) A természet arca úgy olvad ki a sötétből, hogy aki tehetőséges olvasó, az menten elfelejti az efféle szavakat: panteizmus, antropomorfizmus, naturalizmus, vallásosság.

„...Megroppan, ami látható, és önnön sötétségét szitálja minden irányba.”

Minden, ami létezik, önmaga elől menekül, és az időn széthasad. De nem mindegy, hogyan hasad szét. Az emberi létezés lehet áttetsző is, zárt is. A különbség: az elmúlás minősége.

„...A szorongás aztán abból táplálkozik, hogy világossá válik: nem lehet elbújni. Ha nem, akkor viszont mi más lehetne. Az életemre vonatkozó hazugságokból kiválogatni a legkevésbé szárnalmas hazugságokat, és aztán ezekben bújni el. Mi elől. Mintha egy mocskos dunyhát húzna végig valaki a csupasz lombkoronákon, hózáporban indulok tovább.”

A Reggeli gyakorlatok ciklusának darabjai – mondjuk a görög aszkéziszis értelmében – olyan rituális gondolások (a szó mindkét értelmében), amelyek tudunkra adják: az átvitel, az átevezés a másik, „az igazibb” Velencébe – napi munka. Az elgondolás ritmusa – ahogy a minden reggeli kerti munkáé, meditációé vagy erdőjárásé – azt üzeni: ez a metruma a szférák zenéjének, a Föld mélyebb életének, a létet kutató létezők gondolatainak. Az átvitel kijelöli az elképzelandó, az e versekben megsejthető birodalmat. Az irányt, amerre Győrffy másik életeinek helyszínét keresni kell, ilyen sorok jelölik:

„...Egy ilyen óriás levél alá feküdni a patakzúgásban, és a levlerezetbe suttogni. A halványzöld erekben induljon el...”
 „Egy nyárfa gondolatai...”
 „Egy rigó emlékeiben próbállak megtalálni...”

„...Megfordultam, nem láttam senkit, aki nézhetett volna, leszámítva egy öreg lucfenyőt...”

„...a csillagok mozgása irányítaná a gondolataimat...”

„...Mintha egy pók tekintetébe gabalyodtam volna, aki pontosan ugyanazt teszi, mint én...”

„Egy elütött vakond beleiből olvasom ki a jövőmet...”

Az ember létezésének legmélyét, e létezés fájdalmának túlvilágát Győrffy a természetben, az állatok és növények életébe átlépve éli át. Ez az a transzcendens térénem, ahonnan nem sápadt, teoretikus, megélhetetlen igazságok szívárognak, hanem az ősi, még a legriasztóbb civilizációs fejlődés embere számára is átélhető léttapasztalat. Ebben a tájélményben gyökerezik Győrffy Ákos élénk benyomásokból táplálkozó metafizikája.

No persze arról szó sincs, hogy a nagy büdös metafizikát megtalált költő új lakhelyén jól bevackolódna, hogy aztán már soha többé ne történhessen vele semmi. Nem, költőnk e metafizikai életen túli (vagy épp: inneri) életében nem rendezkedik be, nem talál békés, polgári otthonra. Itt nem a kellemesen megvilágosodott, a transzcendens fénybe belepocakosodott beavatott beszél:

„...Amikor legközelebb erre jár az üstökös, ami tegnap tűnt el az égbolt nyugati peremén, csak azokat találja itt, akiket már most sem keres senki.”

Az otthontalanságot nem oltják ki, csak elmélyítik, az állóképet bemozdítják ezek a versek. Csak kiküldik az életet a gondolatlanból, de hogy milyen irányba, az sincs rögzítve.

„Sem fent, sem lent. Az ismert irányokba nem mozdulhatok.”

Ha ennek a kötetnek konkrét iránya volna, akkor cipelné tovább az immanens élet linearitását, teleológiáját. Nem volna kilépés semerre. Hiszen itt épp a semerre felé kell kilépni. A Semmi felé. Ez a költészet. Ami valamire lép ki, az semmi. A semmi és a Semmi között az a különbség, hogy előbbi néma, utóbbi hallgat. Csak arra bízta rá csendjét, aki odahallgat.

„Elkeríteni egy akkora helyet, mint a testem, és áthelyezni egy olyan világba, amiről majd szégyen nélkül lehet hallgatni.”

Végh Attila